

ТИПОВІ ГЕРОЇНІ АНГЛОМОВНОГО РОМАНУ КРИЗЬ ДЗЕРКАЛО СИНТАКСИСУ ЇХНЬОГО МОВЛЕННЯ

Морозова І. Б.

*доктор філологічних наук,
професор кафедри граматики англійської мови
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-1905-7563
torpo@ukr.net*

Репушевська І. І.

*викладач кафедри «Філологія»
Одеський національний морський університет
вул. Мечникова, 34, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-2794-4445
repushevskayairyna@gmail.com*

Ключові слова: наполегливі героїні, рожеві персонажі, *belle dame*, структура поверхні речення, синтаксична організація, мовленнєві партії.

Представлена робота зосереджена на аналізі синтаксичної організації мовленнєвих партій жінок певного психологічного типу, якими вони представлені в англійському романі. Введення автором віртуального персонажа як особистості, яка демонструє певні психологічні та соціальні якості, передбачає відображення традиційно звичних у конкретному національному суспільстві соціально-культурних відносин, а також їх етичних цінностей та моральних норм. Проте образ персонажа, що сприймається читачем як особистості певного типу, формується шляхом спостереження читача за ним як очима автора, оповідача, так і безпосередньо в процесі його спілкування з іншими персонажами. Численні героїні романів, незважаючи на спроби авторів індивідуалізувати свої образи, представляють певні психо- та соціотипи жінок, які інтуїтивно впізнаються читачами.

Незламна в часі популярність образів Елізабет Бенет і її літературної «наступниці» Бріджит Джонс, мабуть, пояснюється не зовнішністю дівчат як приголомшливих красунь, чи високим соціальним статусом, чи витонченими манерами поведінки, оскільки вони занадто різні. Отже, в їхній психології має бути лише щось, що об'єднує цих двох героїнь і робить їх настільки впізнаваними, як один і той же тип.

Автори статті обґрунтовують літературну класифікацію головних жіночих героїв (Д. Ремптон, 2019) на рожевих персонажів (втілюють риси домашнього ангела), *belle dame* (чарівні, але хитрі демони) та напористу героїню (захищають їхню точку зору, чесну та пряму).

Мета проведеного дослідження полягає у виявленні синтаксичних мовленнєвих характеристик, характерних для кожного типу літературного персонажа, з метою розкриття психолінгвістичного чинника їх популярності серед читацької публіки.

У нашому дослідженні ми проаналізували синтаксичну організацію мовленнєвих партій трьох зазначених вище типів героїнь англійського роману. Щоб зрозуміти психологічну сутність розглянутих типів, їх мовлення розглядалося у двох аспектах спілкування: 1) жінка (героїня) – інші жінки; 2) жінка (героїня) – чоловік. Жіночі мовленнєві

партії досліджували за такими параметрами: типи комунікативних речень та організація їх поверхневої структури. Результати аналізу показали, що асертивні героїні виявляють найменші відхилення у частоті вживання різних типів речень у спілкуванні з чоловіками та жінками, що свідчить про їхню чесність та відсутність удаваності. Вони зрозумілі і щирі у своїх поглядах і вчинках, що робить їх бажаними партнерами і надійними друзями для чоловіків і жінок.

TYPICAL FEMALE CHARACTERS OF THE ENGLISH NOVELS VIEWED THROUGH THE PRISM OF SYNTAX OF THEIR SPEECH

Morozova I. B.

*Doctor of Phil. Sc. (Grand PhD),
Professor at the Department of English Grammar
Odesa I. I. Mechnikov National University
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1905-7563
morpo@ukr.net*

Repushevska I. I.

*Lecturer at Philology Department,
Odesa National Maritime University
Mechnykovo str., 34, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2794-4445
repushevskayairyna@gmail.com*

Key words: *assertive heroines, pink characters, belle dame, sentence surface structure, syntactic organisation, speech parties.*

The presented work is focused on the analysis of syntactic organization of speech parties belonging to females of certain psychological types as they are represented in the English novel. The author's introducing a virtual character as a person demonstrating certain psychological and social qualities presupposes reflecting social and cultural relationships traditionally accustomed in a particular national society, as well as their ethical values and moral standards. However, the character's image taken in by the reader as a personality of a certain type is formed by the reader's observing him / her both through the eyes of the author, the narrator of the story, and directly in the process of his/her communication with other characters. Numerous heroines of the novels, despite the authors' attempts to individualize their images, represent certain psycho and sociotypes of women who are intuitively recognized by reading audience.

The unshattered in time popularity of the images of Elizabeth Benet and her literary "successor" Bridget Jones is apparently due not to the girls' appearances as stunning beauties or to their high social statuses, or refined manners of behaviour, since they are too different. Thus, there should be but something in their psychology that unites these two and makes them so much recognisable as one and the same type.

The authors of the given paper ground upon the literary classification of the main female characters (D. Rampton, 2019) as pink characters (embody the features of a domestic angel), belle dame (charming, but cunning demons) and assertive heroine (defend their point of view, honest and direct).

The objective of the research undertaken consists in identifying syntactic speech characteristics typical of each type of the literary character for the purpose of disclosing psycholinguistic factor of their popularity with the reading public.

In our study, we analyzed syntactic organization of the speech parties of the above three types of heroines in the English novel. In order to understand the psychological essence of the types in question, their speech was considered in two aspects of communication: 1) woman (heroine) – other women; 2) woman (heroine) – man. The females speech parties were studied according to the following parameters: the communicative sentences types and their surface structure organisation. The results of the analysis showed that assertive heroines manifest the smallest deviation in the frequency of use of different sentences types in their communication with men and women, hence demonstrating their honesty and lack of pretence on their part. They are understandable and sincere in their views and actions, which makes them desirable partners and reliable friends for men and women.

Honesty is the best policy

Постановка проблеми. Представлена робота присвячена аналізу синтаксичної організації мовлення жіночих персонажів певного типу в художніх творах. Сприйняття віртуального персонажу як справжньої особистості віддзеркалює суспільні та культурні відносини у певному національному суспільстві, а також ціннісні орієнтири соціуму, включаючи емоційний рівень пізнання однієї людини іншою.

Проте уявлення про людину як особистість певного типу складається протягом спілкування безпосередньо з нею або спостереження за її спілкуванням з іншими особами. Якщо йдеться про віртуальний образ, читач також спостерігає за ним, як крізь очі наратора-автора, так і безпосередньо у процесі діалогізування персонажа з іншими персонажами художнього твору. Як вже зазначалося в нашій попередній роботі, «створення образу людини у художньому творі є складним і багатоаспектним процесом. Отже, перш за все, художні персонажі мають легко впізнаватися читачами без того, щоб їх можна було б побачити» [5. с. 96].

Чисельні героїні романів, попри спроби авторської індивідуалізації образів, репрезентують певні психо-соціотипи жінок, які інтуїтивно розпізнаються читачами [8; 11; 13].

Роман «Гордість і упередження» Джейн Остін (1797) був написаний 225 років тому назад. Він витримав вісім екранізацій: у 1938, 1940, 1952, 1958, 1967, 1980, 1995 та 2005 роках і послужив основою створення сучасного жіночого роману Х. Філдінг «Щоденник Бріджит Джонс». Найкращі акторки світу мріяли знятися в ролі головної героїні Елізабет Беннет, яка, за словами іншого персонажа, леді Фанні, далеко не красуня і має погані манери. Така стійка популярність образів Елізабет та її літературної «спадкоємиці» Бріджит пояснюється, вочевидь, не зовнішністю дівчат, не їхнім високим соціальним статусом або ніжним і лагідним характером, а чимсь іншим, що об'єднує ці два, таких несхожих образи.

Відомо, що Х. Філдінг сама визнавала запозичення сюжету роману Джейн Остін, але зовнішність і поведінка обох дівчат демонструє більше розбіжностей, ніж подібностей. З іншого боку, читачі зазвичай сприймають їхні образи як один той самий тип героїнь. Більш того, багато дослідників вважають, що саме «Щоденник Бріджит Джонс» Х. Філдінг започаткував цілий напрямок у новій хвилі жіночої літератури – «чікліт». Виникає закономірне питання, що ж саме відрізняє героїнь Дж. Остін та Х. Філдінг від інших типів героїнь англомовного роману.

Дослідження художніх образів та вербального кодування їхнього мовлення знаходимо в чисельних роботах з лінгвістики (Ч. Філмор, Дж. Лакофф, Д. Ремптон, Є. Кубрякова, Р. Фрумкіна, С. Воркачов, І. Морозова, В. Касевич, О. Пожарицька). Проте в спеціальній літературі дотепер не проведено парадигматичного аналізу мовлення героїнь різних типів.

Актуальність проведеної наукової розвідки зумовлюється загальною лінгво-гносеологічною важливістю вирішення проблем ментально-лінгвального плану, а також практичними потребами виявлення психолінгвальних індикаторів привабливості літературного образу.

Мета і завдання статті. Мета дослідження – виявити типові синтаксичні мовленнєві моделі, притаманні кожному типу літературних героїнь задля зрозуміння психолінгвістичних чинників збудження симпатій читачів.

Поставлена мета мотивує такі завдання дослідження:

- 1) розглянути різні психосоціальні типи героїнь англомовних романів;
- 2) охарактеризувати їхнє мовлення з точки зору поверхневої структури і комунікативної спрямованості;
- 3) встановити відмінності в синтаксичній організації їхніх мовленнєвих партій.

Предмет та об'єкт дослідження. Таким чином, *об'єктом* вивчення виступають принципи діалогізування різнотипових героїнь англомов-

ного роману. *Предметом* – вербальна організація їхніх мовленнєвих партій.

Матеріал дослідження дібрано методом суцільної вибірки з оригінальних англомовних романів, де представлені героїні різних соціо-психологічних типів.

У процесі роботи використовувалися такі *загально-наукові методи*, як дедукція та індукція, описовий і метод спостереження, за допомогою яких здійснювався первинний аналіз фактичного матеріалу, а також *спеціальні лінгвістичні методи*, такі як контекстуально-інтерпретаційний, квалітативно-квантитативний методи для виявлення науково вірогідних якісних характеристик предмету дослідження, метод парадигматичного моделювання для встановлення відмінностей в синтаксичній організації мовленнєвих партій різнотипових англомовних героїнь.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри деяку «штучність» віртуального спілкування, у художньому діалозі так само, як і у безпосередньому мовленнєвому спілкуванні, легко проглядаються особистості учасників діалогу. Як показують дослідження із соціальної психології та соціолінгвістики, мовленнєва особистість похідна від національно-культурної та соціальної сфер, в яких переломлюються численні та суперечливі класово-майнові, професійно-групові, вікові, етнічні та інші відносини.

У фокусі цієї роботи – глибинні зв'язки мови та мислення, що об'єктивуються на рівні мовлення у типових моделях вербальної і невербальної поведінки особистості й забезпечують формування її певного ментального образу.

Особистість у загальній психології – якесь ядро, яке інтегрує початок, що пов'язує до купи різні процеси індивіда і надає його поведінці необхідну послідовність і стійкість. У своїй праці «Психологія особистості» А. А. Реану зазначає, що в процесі спілкування люди взаємно впливають один на одного, внаслідок чого формується спільність у поглядах, соціальних установках та інших видах відношення до суспільства, праці, людей, власних якостей [4]. Дж. Джозеф, у свою чергу, наводить спостереження, що чим більш наміри й мотивації особистості прозорі, тим більш така особистість викликає довіру у співрозмовника, внаслідок чого така особистість підсвідомо викликає симпатію і здається привабливою [12, с. 187].

Підсвідомість людей працює так, щоб співрозмовник ними сприймався як особистість певного типу, яка вселяє чи, навпаки, не вселяє симпатію. Вивчаючи позитивність іміджу промовця, професор філософії Р. Сасуер як його визначальну характеристику вказує *особистісну привабливість*, яка забезпечується *певною манерою мовлення*. Дослідник підкреслює, що тут йдеться не

«про вимову, а про *свідому або підсвідому побудову* своєї комунікативної партії» [16]. Отже, можна припустити, що саме синтаксична організація вербальної саморепрезентації мовця має першорядне значення для сприймання його аудиторією як особистість певного типу.

Переломлюючи такий підхід до віртуального образу, який створено автором, зауважимо, що психо-соціологічний тип віртуального мовця має бути закодованим в певних типах синтаксичних моделей його мовлення, які вказують на конкретні риси його характеру.

Ще в культурі Декадансу спостерігаємо кілька жіночих типів: це *жінка-дитина* («Child-wife» Верлена), *жінка-звір*, *жінка-лялька*, *жінка-янгол* (янгол життя або янгол смерті), *фатальна жінка*. Водночас зростає інтерес до Вічної Жіночності, жіночого початку, в якому одночасно ми знаходимо риси янгола і біса, дитини і дорослого, чоловічого і жіночого [10, с. 216]. У теорії літератури було зроблено багато спроб виокремити базові типи жіночих персонажів твору. Серед них зазначимо класифікації за *психологічним типом* (класифікація Ю. М. Лотмана), де виділяються три типи героїнь:

1. Страждалиця.
2. Жінка-героїня: це типовий літературно- побутовий образ, жінка, яка постійно долає труднощі, що прагне самоствердження і незалежності. Це часто саме жінка-воїн.
3. Демонічна жінка. Така жінка сміливо руйнує всі умовності світу чоловіків, надходить усупереч логіці і нерідко сама стає жертвою своєї поведінки. Це фатальні, безсоромні жінки, які стали такими волею суспільства [2].

Сучасні дослідники класифікують героїнь за *жанром* твору: 1) героїні-автюриски; 2) домашні господарки; 3) амазонки; 4) знедолені і добродісні; 5) гадюки тощо [20, с. 87].

У класифікації, що запропонована Е. Весельницькою, можна виділити такі чотири типи жіночих героїнь:

1. Жінка-господиня.
2. Жінка-воїн.
3. Жінка-приз – героїня, про яку мріють та мріють герої-чоловіки, нею часто стає жінка-«заборонений плід».
4. Жінка-муза. Це жінка, яка надихає чоловіка, спонукає його жити і творити.

Однак варто зазначити, що дана класифікація є не зовсім коректною: одна й та сама героїня може поєднувати в собі риси різних типів, як у різні періоди свого життя, так само й одночасно, виступаючи у різних *соціальних* ролях [1].

Зазвичай героїні романів, як і героїні в повсякденному житті, – це сильні духом і мужні жінки. «Сильний жіночий характер» часто поділяється

на дві категорії: маскулінізований тип жорсткої дівчини або жінка, яка спокійно несе важкі тягарі. Гендерна ідентичність взаємодіє з соціальними ролями, індивідуальними рисами характеру нескінченно, і останній із цих двох типів, як правило, непропорційно потрапляє на образи пригноблених жінок у художній літературі.

У своєму дослідженні ми спираємося на класифікацію Д. Ремптона, який на підставі аналізу англомовних романів виокремлює три базові психо-соціальних типи головних героїнь [14, с. 349]. Розглянемо цю класифікацію детальніше.

Перший тип – *рожева героїня* (іноді вона ж називається «блакитна»). Це «домашній янгол», високоморальна, освідчена, культурна дівчина, працьовита, релігійна й добродісна. Типові представниці цього типу – це Памела (з однойменного роману С. Річарсона), більшість героїнь Барбари Картленд, Джейн Беннет («Гордість і Упередження» Дж. Остін).

Другий тип – це тип *негідниці*, або *Belle dame*, – чарівна лиходійка, про яку йдеться в поемі Джона Кітса *La Belle Dame Sans Merci*. Таких героїнь ми бачимо у Т. Гарді, У. Теккерей. Вони, навпаки, є своєрідним втіленням жінок хитрих, які полюють на своїх наречених та конкурують з позитивними та добродісними героїнями. Сюди ж віднесемо Емі із «Зникла дівчина» Дж. Флін (*Gone Girl by Gillian Flynn*), Міранда з «Диявол носить Прада» Л. Вайсбергер (*The Devil Wears Prada by Lauren Weisberger*), Реджина Джордж з роману Р. Вайсман «Королева вулика, або як вижити в світі дівчат» (*Queen Bees and Wannabes by Rosalind Wiseman*). Привабливі *негідниці* втілюють зовнішні риси домашнього янголу. Вони вродливі, виховані, зовнішнє скромні. Але фактично – це демони з обличчями янголів, підступні, підлі, жадібні.

Третій тип героїнь – *асертивні*, тобто такі, що відстоюють свою точку зору, чесні та прямі. За словами британської дослідниці С. Вульф, «вони не віддзеркалюють своїх чоловіків, а становляться самостійними одиницями» [19, с. 45]. До цього типу уналежнюємо Елізабет Бенет з роману Дж. Остін «Гордість та упередження», Джейн Ейр з однойменного роману Ш. Бронте, Джо Марч з роману Л. М. Елкот «Маленькі Жінки». Сучасний тип асертивної героїні вбачаємо в Бріджит Джонс із «Щоденників Бріджит Джонс», принцесі Мії із «Щоденників принцеси» з роману М. Кебот, Кетніс Евердін з роману С. Колінз «Голодні гри».

На наш погляд, наведена вище класифікація є найбільш вдалою тому, що, по-перше, розглядає героїнь тільки англомовних романів, по-друге, є достатньо широкою, і по-третє, виокремлені тут типи ніде не перегукуються і не пересікаються. Крім того, застосування даної класифікації уможливорює досліджувати предмет розгляду як усталені типи, які легко розпізнаються читачами і мандрують у часі.

У своєму дослідженні ми проаналізували синтаксичну організацію мовленнєвих партій наведених вище трьох типів героїнь англомовних романів. Задля зрозуміння психологічної суті виокремлених типів їхнє мовлення розглядалося у двох шарах спілкування:

- 1) жінка (героїня) – інші жінки;
- 2) жінка (героїня) – чоловіки.

Мовленнєві партії розглядалися за двома параметрами: комунікативна спрямованість речень та їх поверхнева організація.

Типи речень за їхньою синтаксичною структурою розглядалися згідно з їхньою інтерпретацією І. Б. Морозовою у своїй монографії [3].

Отже, під *простим реченням* розуміємо будь-який ізольований мовленнєвий відрізок, що містить не більше однієї первинної структури предикації або непередкатну в термінах підметово-присудкового ядра конструкцію, вимовлену з метою комунікації. *Складними (складносурядними і складнопідрядними)* реченнями є конструкції, в яких представлено (повністю або частково) два чи більше двох структурно-предикатних центрів.

Ускладненими будемо вважати речення, що містять у своєму складі поширене звертання, низку координованих головних членів, герундіальні, партиципціальні та інфінітивні звороти, тобто зі прихованою вторинною структурою предикації [3, с. 29–31]. Розглянемо результати компаративного аналізу мовлення трьох типів героїнь англомовного роману: рожевої, негідниці (бельдам) і асертивної героїні (таблиця 1).

Приклади до Таблиці 1

I. Рожева героїня

1 ч. а) “*Forgive me, Your Honour;” I said in my confusion* [15, с. 42].

1 ч. б) “*And what do you feel if something goes wrong?” he asked.*

“*Then I feel nothing,*” *Melissa answered* [7, с. 27].

1 ж. а) “*Do you know whom you speak to?” she asked me.*

Таблиця 1

Питома вага різних типів речень в мовленні героїнь англомовного роману

Типи речень	I Рожева	II Бельдам	III Асертивна
1. Прості	ч. 51 % // ж. 35 %	ч. 44 % // ж. 21 %	ч. 54,6 % // ж. 52,1 %
2. Складні	ч. 35 % // ж. 49 %	ч. 40 % // ж. 64 %	ч. 30 % // ж. 28,9 %
3. Ускладнені	ч. 14 % // ж. 16 %	ч. 16 % // ж. 15 %	ч. 15 % // ж. 4 % // 19

"Yes, I know, M'am," I answered [15, с. 89].

1 ж. б) "Supposing, he says no?" Cheryl asked in small voice.

"Then I'll try to persuade him," Melissa replied [7, с. 87].

2 ч. а) Your honour will forgive me; but as you have no lady for me to wait upon, and my good lady has been now dead this twelvemonth, I had rather, if it would not displease you, wait upon Lady Davers [15, с. 39].

2 ч. б) "I doubt whether you will feel interested in such minor things," Melissa started [7, с. 54].

2 ж. а) "I know that as a good servant I must obey to my master; but there are things that I cannot do," I said to her sincerely [15, с. 188].

2 ж. б) "I love you dearly, my sweet child, and I have no intention to give you up." [7, с. 153].

3 ч. а) "Let me see it, Your Honour," I said [15, с. 79].

3 ч. б) "You won't make me leave it!" Melissa said hotly [7, с. 65].

3 ж. а) "I implored her, dear, to act wisely!" [15, с. 18].

3 ж. б) "Have you seen Charles today, Miss Melissa?" Cheryl asked.

"I saw him come in," Melissa admitted [7, с. 89].

II. Негідниця

1 ч. а) "Darling, not for worlds," said Miss Sharp, starting back as timid as a fawn [17, с. 61].

1 ч. б) "Life is funny. But you won't make fun of her," Regina said [18, с. 165].

1 ж. а) "I hate the whole house," continued Miss Sharp in a fury [17, с. 42].

1 ж. б) "Is he bothering you?" she looked up [18, с. 76].

2 ч. а) "I am sure everything must be good that comes from there," said Miss Rebecca [17, с. 48].

2 ч. б) "She said she's gonna do some African woodoo with it" [18, с. 115].

2 ж. а) "You must go away from here and from the impertinences of these men. I and they will insult you if you stay" [17, с. 258].

2 ж. б) "You don't have to answer him, if you don't want to" [18, с. 96].

3 ч. а) "My coming here is sonly dictated by the wish to see you" [17, с. 121].

3 ч. б) "She is my friend. You won't make her feel stupid." [18, с. 83].

3 ж. а) "I just want you to be respected, dear" [17, с. 102].

3 ж. б) "We won't let you feel bored" [18, с. 111].

III. Асертивна героїня

1 ч. а) "You are severe on us" [6, с. 69].

1 ч. б) "Anyway nice to meet you" [9, с. 93].

1 ж. а) "I did not expect such a compliment."

"Did not you? I did for you" [6, с. 22].

1 ж. б) "So why are you being so mean to Dad?" I said [9, с. 73].

2 ч. а) "Do you often dance at St. James's?"

"Never, sir." [6, с. 59].

2 ч. б) "Do you know where the toilets are?" I addressed him [9, с. 63].

2 ж. а) "That is very true," replied Elizabeth, "and I could easily forgive his pride, if he had not mortified mine." [6, с. 49].

2 ж. б) "I wasn't there, but I just really like Blind Date," I said [9, с. 89].

3 ч. а) "You saw me dance at Meryton, sir" [6, с. 49].

3 ч. б) "I shouldn't have let you do it" [9, с. 121].

3 ж. а) "But we can't just let her stay there on her own!" [6, с. 74].

3 ж. б) "I can't stand Gladiators. It makes me feel fat" [9, с. 91].

Згідно з результатами аналізу мовленнєвих партій англомовних героїнь трьох виокремлених типів зазначимо: найменша девіація у частотності вживання різних за своєю **поверхневою структурою** типів речень у спілкуванні з віртуальними персонажами різної статі спостерігаємо саме в персонажних партіях **асертивних** героїнь. Поверхнева структура їхніх речень (реплік) з чоловіками і жінками відрізняється не більш, ніж у 5 % випадків.

На відміну від них, мовлення **негідниць** маніфестує суттєве розходження (близько 20 %) у частотності вживання синтаксично різних типів речень. Ті ж самі спостереження стосуються й мовлення **рожевих** дівчат, де різниця проміж вживання синтаксично різних конструкцій у діалозі з жінками й чоловіками складає близько 15 %. Звертає увагу практично рівнозначне використання ускладнених речень у діалогах всіх типів героїнь.

Порівняння питомої ваги вживання **комунікативно** різних типів речень в мовленні різнотипових героїнь виявило таке.

Рожеві героїні у діалогах з **чоловіками** використовують 73 % декларативних речень, 18 % – інтеррогативних конструкцій, 9 % – імперативних речень. Наведемо приклади.

1. Декларативні речення

1) I know my place very well [15, с. 52].

2) That was cruel, your Grace, and unjust [7, с. 56].

2. Інтеррогативні речення

1) What shall I do? [15, с. 110].

2) When did you see him last, Melissa asked [7, с. 30].

3. Імперативні речення

1) Pray your honour, forgive me! [15, с. 92].

2) Listen to me, sir, she started [7, с. 81].

У діалогах з жінками рожеві героїні вживають 68 % декларативів, 16 % – інтеррогативних речень, 16 % – імперативних конструкцій. Проілюструємо прикладами.

1. Декларативні речення

- 1) *I am at your service, m'am* [15, с. 192].
- 2) *I shall speak to the Duke. I promise* [7, с. 81].

2. Інтеррогативні речення

- 1) *How can I? I asked her* [15, с. 132].
- 2) *Have you seen him? Melissa asked the old woman* [7, с. 114].

3. Імперативні речення

- 1) *Let me go, pray!* [15, с. 132].
- 2) *Grace her wish, sir. You'll never be sorry about it* [7, с. 114].

Негідниці у діалогах з чоловіками вживають 74 % декларативних речень, 13 % інтеррогативних та 13 % імперативних конструкцій. Звернемося до таких прикладів.

1. Декларативні речення

- 1) *"Oh, I must try some, if it is an Indian dish," said Miss Rebecca addressing Mr. Sheldon* [17, с. 42].
- 2) *Oh, he is going with Taylor Wedel* [18, с. 105].

2. Інтеррогативні речення

- 1) *"Is he your friend?" asked Rebecca, who became interested in the conversation* [17, с. 128].
- 2) *Do you think, I am an idiot?* [18, с. 99].

3. Імперативні речення

- 1) *Do believe me!* [17, с. 118].
- 2) *Don't you tell her anything, please* [18, с. 114].

У розмовах з жінками спостерігаємо наступну картину. В їхньому мовленнєвому потоці 63 % складають декларативні речення, 20,5 % – імперативні, 16,5 % – інтеррогативні. Наведемо приклади.

1. Декларативні речення

- 1) *"Revenge may be wicked, but it's natural," answered Miss Rebecca* [17, с. 61].
- 2) *He cannot blow you off like that* [18, с. 85].

2. Інтеррогативні речення

- 1) *How can you be so stupid?* [17, с. 81].
- 2) *Do you know him well?* [18, с. 95].

3. Імперативні речення

- 1) *Don't you think or dream of it! Miss Sharp said with indignation* [17, с. 141].
- 2) *Give me your phone* [18, с. 92].

Щодо асертивних героїнь, то їхнє мовлення з чоловіками і жінками практично не відрізняється. Так, у розмовах з чоловіками вони вживають 66 % декларативних реплік, 22 % – інтеррогативних, 11 % – імперативних, що спостерігається в прикладах, наведених нижче.

1. Декларативні речення

- 1) *But if a woman is partial to a man, and does not endeavor to conceal it, he must find it out* [6, с. 22].

- 2) *"Had a good week?" Daniel asked. "Super, thanks," I said brightly* [9, с. 132].

2. Інтеррогативні речення

- 1) *Why with so evident a desire of offending and insulting me, you chose to tell me that you liked me against your will?"* [6, с. 199].

- 2) *Why do you tell me?* [9, с. 60].

3. Імперативні речення

- 1) *Pray, be seated* [6, с. 179].
- 2) *Do not wish me such an evil!* [9, с. 98].

У діалогах з жінками вони вживають 67 % декларативних речень, 23,5 % інтеррогативних і 9,5 % імперативних побудов.

1. Декларативні речення

- 1) *I never saw such a woman. I never saw such capacity, and taste, and application, and elegance, as you describe united* [6, с. 41].

- 2) *Me blue line in the pregnancy test* [9, с. 110].

2. Інтеррогативні речення

- 1) *Did Charlotte dine with you?* [6, с. 46].
- 2) *What do you think it is?* [9, с. 117].

3. Імперативні речення

- 1) *"I am sure Lizzy will be very happy." "Dear madam, do not go"* [6, с. 113].
- 2) *Darling, call me immediately* [9, с. 109].

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, як бачимо, і на рівні комунікативної цілі повідомлення кількісна розбіжність реплік жінок-героїнь асертивного типу у розмовах з персонажами обох статі не перевищує трьох відсотків.

У процесі моделювання персонажного мовлення автор використовує свій мовленнєвий досвід, комунікативну компетенцію і мовленнєву картину світу, притаманну певному етнічному суспільству. Водночас автор моделює весь комплекс соціально-психологічних і когнітивно-прагматичних чинників, що визначають вибір тиу висловлювання персонажем, тобто персонажне мовлення відображає знання автора про стереотипи комунікативної поведінки та поширені уявлення пересіченого читача про неї.

Як відомо, концепція мовної особистості являє собою синтез психологічного та мовного знання. Саме синтаксична організація мовлення людини є рефлексією принципів організації її мислення [3, с. 323]. Отже, автор художнього твору, наводячи зразки персонажного мовлення героїв, підсвідомо висвітлює портрет віртуальної особистості певного типу, яка у діалогах з іншими персонажами маніфестує свої типові людські властивості, завдяки чому відповідно сприймається читачем. Вочевидь, якщо людина маскується, пристосовується до обставин, «грає» певну роль, змінюючи свою мовленнєву поведінку, вона зазвичай викликає інтуїтивну недовіру.

Повертаючись до питання внутрішньої прихильності, яку інтуїтивно відчувають як герой роману, так і читач по відношенню до асертивних героїнь, відповідь на нього вбачаємо саме у природності поведінки героїнь даного типу, яка об'єктивується на рівні синтаксису їхніх персонажних партій.

Синтаксична організація мовлення *асертивних* героїнь однакова з чоловіками та жінками, що прямо вказує на прозорість намірів та відсутність «гри» з їхнього боку. Вони зрозумілі й щирі у своїх мріях та вчинках, що робить їх бажаними партнерами і надійними подругами чоловіків і жінок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Весельницкая Е. Женщина в мужском мире. Санкт-Петербург, 2000. 128 с.
2. Лотман Ю. М. О содержании и структуре понятия «художественная литература». *Избранные статьи*. Том 1. Таллин, 1992. URL: <http://philology.ru/literature1/lotman-92a.htm> (дата звернення: 15.01.2022).
3. Морозова І. Б. Парадигматичний аналіз структури і семантики елементарних комунікативних одиниць у світлі гештальт-теорії в сучасній англійській мові : монографія. Одеса : Друкарський дім, 2009. 384 с.
4. Реан А. А. Психология личности. 2016. 288 с. URL: <https://www.livelib.ru/book/1001560121-psihologiya-lichnosti-a-a-rean> (дата звернення: 12.03.2022).
5. Репушевська І. І. Лінгвальні та позалінгвальні витоки привабливості класичних героїнь жіночого роману. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгородський національний університет, 2021. С. 96–100.
6. Austin J. *Pride and Prejudice*. London : Penguin, 2019. 448 p.
7. Cartland B. *An Arrow of Love*. London : Pan Macmillan, 1975. 169 p.
8. Female Stereotypes in Literature (With a Focus on Latin American Writers). URL: <https://teachersinstitute.yale.edu/curriculum/units/1982/5/82.05.06.x.html> (дата звернення: 19.02.2022).
9. Fielding H. *Bridget Jones Diary*. London : Pan Macmillan, 2014. 320 p.
10. Hill E. Decadance: Stagnation or Development? *Open Readings for IC Univ. Conference*. Huddersfield, 2017. Vol. 2. P. 214–234.
11. Hundert A. Rethinking the Strong Female Character. *Critical Essays*. URL: <https://blog.pshares.org/rethinking-the-strong-female-character/> (дата звернення: 16.01.2022).
12. Joseph J. Psychological Aspects of Active Personality. Oxford Univ. Press, 2007. 257 p.
13. Pearson C., Pope K. Toward a Typology of Female Portraits in Literature. *Women in Literature and Criticism (Special Issue)*. Vol. 37, No. 4. May 2005. P. 9–13. URL: www.jstor.org/stable/44376821 (дата звернення: 25.02.2022).
14. Rampton D. From Shakespeare to Rowling. *IAFOR, Literary Semantics: Brighton Readings*. Vol. 35. October 2019. P. 341–367.
15. Richardson S. Pamela. URL: <http://www.public-library.uk/ebooks/73/17.pdf> (дата звернення: 28.03.2022).
16. Sassower R. *Formation of Images in our Culture*. Univ. of Colorado, 2006. 371 p.
17. Thackeray W. *The Vanity Fair*. London : Harper Collins, 1998. 928 p.
18. Wiseman R. *Queen Bees and Wannabes*. London : Harmony, 2016. 448 p.
19. Wolfe S. *Feminine Movement and Feminine Literature*. Oxford Univ. Press, 2007. 345 p.
20. Wolff C. G. *Female Literary Characters: Basic Types and Images*. Massachusetts Univ. Press, 2005. 321 p.

REFERENCES

1. Vesel'nickaja, E. (2000) *Zhenshina v muzhskom mire [A Woman in a Men's World]*. SPb. 128 s.
2. Lotman, Ju. M. (1992) *O sodержanii i strukture ponjatija "hudozhestvennaja literatura"* [On the content and structure of the notion "fictional literature"]. *Izbrannye stat'i*. Tom 1. URL: <http://philology.ru/literature1/lotman-92a.htm> (date of access: 15.01.2022).
3. Morozova, I. B. (2009) *Paradyhmatychnyi analiz struktury i semantyky elementarnykh komunikatyvnykh odynitsy u svitli heshtalt-teorii v suchasnoi anhliskii movi : monohrafiia* [Paradigmatic Analysis of the Structure and Semantics of Elementary / Simple Communicative Units within the Frame of Gestalt-Theory in Modern English : monograph]. Odessa : Drukarskyi dim. 384 s.
4. Rean, A. A. (2016) *Psihologija lichnosti [Psychology of a Personality / Personality Psychology]*. 288 s. URL: <https://www.livelib.ru/book/1001560121-psihologiya-lichnosti-a-a-rean> (date of access: 12.03.2022).
5. Repushevska, I. I. (2021) *Linhvalni ta pozalinhvalni vytky pryvablyvosti klasychnykh heroin zhinochoho romanu [Lingual and Extralingual Sources of Attractiveness of Classical Heroines from a Women's Novel]*. *Zakarpatski filolohichni studii*. Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet. S. 96–100.
6. Austin, J. (2019) *Pride and Prejudice*. London : Penguin. 448 p.
7. Cartland, B. (1975) *An Arrow of Love*. London : Pan Macmillan. 169 p.
8. Female Stereotypes in Literature (With a Focus on Latin American Writers). URL: <https://teachersinstitute.yale.edu/curriculum/units/1982/5/82.05.06.x.html> (date of access: 19.02.2022).
9. Fielding, H. (2014) *Bridget Jones Diary*. London : Pan Macmillan. 320 p.

10. Hill, E. (2017) Decadance: Stagnation or Development? *Open Readings for IC Univ. Conference*. Huddersfield. Vol. 2. P. 214–234.
11. Hundert, A. (2017) Rethinking the Strong Female Character. *Critical Essays*. URL: <https://blog.pshares.org/rethinking-the-strong-female-character/> (date of access: 16.01.2022).
12. Joseph, J. (2007) Psychological Aspects of Active Personality. Oxford Univ. Press. 257 p.
13. Pearson, C., Pope, K. (2005) Toward a Typology of Female Portraits in Literature. *Women in Literature and Criticism (Special Issue)*. Vol. 37, No. 4. P. 9–13. URL: www.jstor.org/stable/44376821 (date of access: 25.02.2022).
14. Rampton, D. (2019) From Shakespeare to Rowling. *IAFOR, Literary Semantics: Brighton Readings*. Vol. 35. P. 341–367.
15. Richardson, S. Pamela. URL: <http://www.public-library.uk/ebooks/73/17.pdf> (date of access: 28.03.2022).
16. Sassower, R. (2006) Formation of Images in our Culture. Univ. of Colorado. 371 p.
17. Thackeray, W. (1998) *The Vanity Fair*. London : Harper Collins. 928 p.
18. Wiseman, R. (2016) *Queen Bees and Wannabes*. London : Harmony. 448 p.
19. Wolfe, S. (2007) *Feminine Movement and Feminine Literature*. Oxford Univ. Press. 345 p.
20. Wolff, C. G. (2005) *Female Literary Characters: Basic Types and Images*. Massachusetts Univ. Press. 321 p.